

Pozsony, 1969. december 27. Tolvaj Bertalan nyilatkozata a *Szabad Földműves* című hetilapnak a Nemzetiségi Titkárság egyéves tevékenységéről, amelyben reményét fejezi ki, hogy 1970 első felében sor kerül a nemzetiségi törvények elfogadására.

EGY ÉV MÚLTÁN

Beszélgetés TOLVAJ BERTALANNAL, a Nemzetiségi Titkárság vezetőjével

Egy esztendeje annak, hogy a föderációról szóló alkotmánytörvény értelmében megkezdte tevékenységét a szlovák kormány, s ennek keretén belül a Nemzetiségi Titkárság. Ebből az alkalomból lapunk főszerkesztője, Pathó Károly elvtárs néhány kérdést intézett Tolvaj Bertalanhoz, a titkárság vezetőjéhez.

1. Miben látja Tolvaj elvtárs a Nemzetiségi Titkárság létrejöttének és létezésének jelentőségét?

– Mindenekelőtt abban, hogy a Csehszlovák Köztársaság fennállásának ötven esztendeje alatt először alakult olyan szerv, amely a Szlovákia területén élő nemzetiségek életével intézményesen foglalkozik, még hozzá kormány szinten. A környező szocialista országok egyikében sincs ilyen megoldás. Ezért volt rendkívül nehéz feladat a titkárság létrehozása, de főleg kiépítése, hiszen minden előzetes példa és tapasztalat nélkül kellett hozzálátnunk a létesítéséhez. Közben azonban dolgozni is kellett, mert hisz nem várhatunk arra, hogy csak akkor látunk munkához, ha már teljes létszámú az apparátus.

Mint a kormányelnökség szerve működünk.⁴⁰⁵ Tevékenységünk felöleli a nemzetiségi élet teljes területét. Működési szabályzatunk értelmében egyaránt foglalkozunk a nemzetiségek lakta területek társadalmi, oktatásügyi, kulturális és gazdasági kérdéseivel, e problémák átfogó elemzésével, a minisztériumok és különböző központi hivatalok nemzetiségi vonatkozású intézkedéseinek összehangolásával. Gyakorlatilag ide futnak össze államhatalmi és közigazgatási téren a nemzetiségi politika szálai. Az elvi jelentőségű ill. nagyobb horderejű időszerű kérdéseket előbb a kormány Nemzetiségi Tanácsában vitatjuk meg, aztán kerül jóváhagyás végett a kormány, esetleg végrehajtás céljából az illetékes központi szervek elé. Egy év alatt sikerült kialakítanunk olyan munkatílust és munkamódszert, amely képessé teszi a titkárságot arra, hogy szakszerűen ítéljen meg minden elvi vagy gyakorlati nemzetiségi problémát. Azt hiszem, ezzel az eredménnyel – dicsekvés nélkül – elégedettek lehetünk.

2. Melyek azok a konkrét eredmények, amelyekkel szívesen megismertetné Tolvaj elvtárs a Szabad Földműves olvasóit?

– A nemzetiségi részleg törvények javaslataival kezdem. Mint ismeretes, 1968. október 27-én a Nemzetgyűlés jóváhagyta a nemzetiségi alkotmánytörvényt. Ez feladatul adja a két nemzeti parlamentnek, hogy a két köztársaságra vonatkozóan hozzanak külön nemzetiségi törvényeket. Titkárságunk idejében hozzálátott a javaslatok kidolgozásá-

405 A Nemzetiségi Titkárság ugyan 1968 őszén az SZNT Elnöksége mellett jött létre, a szlovák kormány megalakulása óta a kormány elnökségének szerveként működött.

hoz. A Nemzetiségi Tanács és egyes bizottságainak szakemberei még a nyár folyamán előkészítették e törvények téziseit és politikai alapelveit, amelyek alapján – a legfelsőbb párt- és kormányzervek jóváhagyása után – sor kerül a törvényjavaslat paragrafizálására, majd a Szlovák Nemzeti Tanácsban történő jóváhagyására. Megítélésem szerint erre 1970 első félévében sor kerülhet.

Mielőtt folytatnám, közbevetőleg meg kell jegyeznem, hogy titkárságunkon három munkaszakasgra oszlanak a feladatok: egy jogi-szervezési, egy művelődéspolitikai és egy közgazdasági osztályra. Az egyes szakelődők egyúttal a Nemzetiségi Tanács egyes szakbizottságainak a titkárai.

Jogi-szervezési osztályunk pl. még áprilisban kidolgozta, majd nemzetiségügyi miniszterünk útján a szlovák és később a szövetségi kormány elé terjesztette a bíróságon kívüli rehabilitációnak a magyar nemzetiségre vonatkozó javaslatát. Ennek során – a rendelkezésünkre álló dokumentumok alapján – megvizsgáltuk a magyar nemzetiséget és annak tagjait ért különböző törvényellenes intézkedéseket, amelyeket az 1945–1948 közötti időszakban foganatosítottak az állami szervek.

Ugyanennek az osztálynak a kezdeményezésére javasolta titkárságunk a Belügyminisztériumnak, intézkedjék, hogy a személyazonossági igazolványokban és más dokumentumokban a magyar nemzetiségűek esetében ne tüntessenek fel – különböző ürüggyekkel – más nemzetiséget. Az intézkedést a minisztérium megtette.

A nemzeti bizottságokról szóló törvény alapján folyamatban van a járási ill. városi nemzeti bizottságoknál létesítendő nemzetiségi bizottságok minta-alapszabályzatának előkészítése. Ezek a bizottságok a nemzetiségek lakta területeken működnének, s feladatuk a nemzetiségi élet minden vonatkozásának figyelemmel kísérése s javaslatok tétele a még meglévő nemzetiségi problémák megoldására.

Művelődéspolitikai osztályunk kidolgozta és a Nemzetiségi Tanács, majd a kormány elé terjesztette a csehszlovák televízió magyar és ukrán nyelvű adásának bevezetésére tett javaslatot, ezzel egy időben a rádió magyar adása programjának, tartalmának és időpontjának megváltoztatására is tett javaslatot. Az ügy ma már a feltételek megteremtésének stádiumában van. Sokáig nem késlekedhetnek vele állami szerveink, hiszen így is utolsók leszünk a magyar nyelvű tv-adás bevezetésében. (A Szovjetunióban, Jugoszláviában és Romániában már rendszeresen folynak a magyar televízióadások.)

Hetekkel ezelőtt útjára bocsátottuk a komáromi Magyar Területi Színház kassai együttesét, a Thália Színházat – az egész szlovákiai, de különösen a kelet-szlovákiai magyarság örömére. Hogy ezt mennyi akadály előzte meg, talán jobb is, ha nem tudják az olvasók.

Titkárságunk gondolja az oktatásügyi és kulturális problémák bizonyos körét is. Feladata nem abban van, hogy gyakorlatilag intézze az ilyen természetű ügyeket, hanem hogy a nemzetiségi alkotmánytörvény szellemében gondoskodjék az abban foglaltak érvényre juttatásáról, s ennek érdekében kezdeményező és tanácsadó szerepet töltsön be. Koncepciókat a kormányzerveken keresztül érvényesítjük. Ebben a vonatkozásban nagy figyelemmel kísérjük az oktatásügyi reszorton kívül eső problémák megoldását, így pl. az egészségügyi iskolák hálózatának bővítését. Ezen a téren a folyó tanévben jelentős előrelépés tapasztalható, mégpedig főként miniszterünk, Dobos László elvtárs személyes közbeavatkozása folytán.

Titkárságunk sokoldalú tevékenységének fontos részét képezi továbbá a hazánkban és a szomszédos szocialista országokban élő nemzetiségek életéről, társadalmi és kulturális, valamint szociológiai vonatkozású helyzetéről szóló adatok és ismeretek össze-

gyűjtése, rendszerezése. Egyik főelőadónk lényegében azzal foglalkozik, hogy a hazai és külföldi sajtóban, tudományos és szaklapokban a nemzetiségek helyzetével foglalkozó anyagokat, forrásokat rendszerezi és tematikai szempontból feldolgozza. Ezzel lerakjuk az alapját a nemzetiségi élet korszerű dokumentációjának.

Széles skálájú titkárságunk közgazdasági osztályának tevékenysége is. E részleg egy ukrán és egy magyar nemzetiségű szakelőadója állandó kapcsolatban van az egyes minisztériumokkal, a kormány gazdasági bizottságával, a Szlovák Statisztikai Hivatallal, különböző kutatóintézetekkel stb. Olyan problémák megoldásával foglalkozik, amelyek szorosan összefüggnek a nemzetiségi területek gazdasági fejlesztésével, beruházások bővítésével és meggyorsításával stb. Folynak a munkálatok a nemzetiségi területek komplex gazdasági és szociális értékelésén s elemzésén. A kormány tartalékalapjából több millió koronát juttattunk a kevésbé fejlett területek beruházási céljaira.

Úgy vélem, elég a felsorolásból. Csak a lényegesebb eredményeket említettem. Külön lehetne nyilatkozni, sőt oldalakat írni azokról a közösségi vagy személyes kérelmekről, ügyes-bajos dolgokról, amelyeket szinte naponta intéznek a titkárság dolgozói alulról érkező impulzusok vagy saját meglátásaik alapján. Alkalmadtán szívesen beszélék majd ezekről is.

3. Végezetül arra kérem Tolvaj elvtársat, válaszoljon: hogy tekint az 1970-es esztendő elé?

– Bizakodóan. Az elmúlt esztendő sok mindenre megtanított. Többek között arra, hogy aki politikai gondokat vesz a nyakába, optimistának kell lennie. Ezenkívül még egy további vonása is kell hogy legyen: ne érzékenykedjék, ne torpanjon meg egy-egy vélt vagy valódi akadálnál. Már túl vagyok a kezdeti érzelmi hullámzásokon, s így van ezzel a titkárság legtöbb dolgozója. Tudatában vagyok ugyanakkor annak, hogy erőfeszítéseinknek nagyobb lenne a hatásfoka, ha valamennyi, az éven⁴⁰⁶ létrejött nemzetiségi szerv és tisztségviselő azonos elvi álláspont alapján ítélné meg a nemzetiségi szükségleteket, a megoldások módozatait, az irányítás elveit, s általában a nemzetiségi önrealizálás és öngazgatás gyakorlatát. Ha az 1970-es esztendőben munkánkat sikerül minden vonatkozásban összehangolnunk, eredményes évnek nézünk elébe.

Szabad Földműves, 1969. december 27. 4. p.

115

Pozsony, 1970. február 17. Az Új Ifjúság című hetilap szerkesztőségének önbíráló nyilatkozata, amelyben kritikusan értékeli a lap 1968–1969-es tevékenységét.

ŐSZINTÉN ÉS NYÍLTAN

Mi, az Új Ifjúság szerkesztői úgy érezzük, néhány olyan gondolattal kell olvasóinkhoz fordulnunk, amelyeket idáig inkább szerkesztőségi belügynek tekintettünk. Az elmúlt he-

---

406 Értsd: az év folyamán.